

SVERRIR TÓMASSON

Jakob Benediktsson
dr. phil. 20. 7. 1907 – 23. 1. 1999

Með Jakobi Benediktssyni er fallinn frá einn ötulasti málsvari íslenskrar textafræði. Jakob lést 23. janúar 1999. Hann fæddist 20. júlí 1907 á Fjalli í Sæmundarhlíð í Skagafirði, sonur hjónanna þar, Benedikts Sigurðssonar og Sigurlaugar Sigurðardóttur. Skólaganga Jakobs var lítil í æsku, hann naut í fyrstu tilsagnar föður síns, séra Tryggvi Kvaran kenndi honum undirstöðuatriði í dönsku og ensku en séra Hálfðan Guðjónsson á Sauðárkróki las með honum undir próf upp úr fyrsta bekk Gagnfræðaskólans á Akureyri. Jakob sat nokkrar vikur í þriðja bekk þess skóla en tók síðan gagnfræðapróf utanskóla vorið 1921. Í Menntaskólann í Reykjavík settist hann haustið 1923, en var þar aðeins einn vetur og tók stúdentspróf utanskóla 1926. Þrátt fyrir að skólaganga Jakobs væri nokkuð slitrótt, náði hann afburðaárangri á stúdentsprófi og hlaut fjögurra ára styrk til framhaldsnáms. Hann innritaðist í Kaupmannahafnarháskóla haustið 1926 og lauk þaðan cand. mag. prófi í grísku og latínu 1932, en doktorsprófi frá sama skóla 1957. 1936 gekk Jakob að eiga Grethe Kyhl (f. 1909), dóttur Olafs Kyhl ofursta í danska hernum og konu hans Gerda. Grethe lauk prófi í klassískri fornleifafræði 1936. Hún andaðist í Reykjavík 1996.

Jakob dvaldist í Kaupmannahöfn nær samfelldt í tuttugu ár, frá því að hann lauk stúdentsprófi 1926 fram til 1946 að hann tók við útgáfustjórn Máls og menningar og tveimur árum síðar við ritstjórn Orðabókar Háskólans en því starfi gegndi hann til 1977 þegar hann lét af störfum fyrir aldurs sakir. Eftir að hann lauk námi sinnti hann stundakennslu við ýmsa skóla í Danmörku en samhliða því starfi fékk hann vinnu við að skrifa upp grískar áletranir frá Rhodos undir handarjaðri prófessors Christians Blinkenberg og vann við það allt fram til ársins 1943 að hann var ráðinn bókavörður við Konunglega bókasafnið í Kaupmannahöfn.

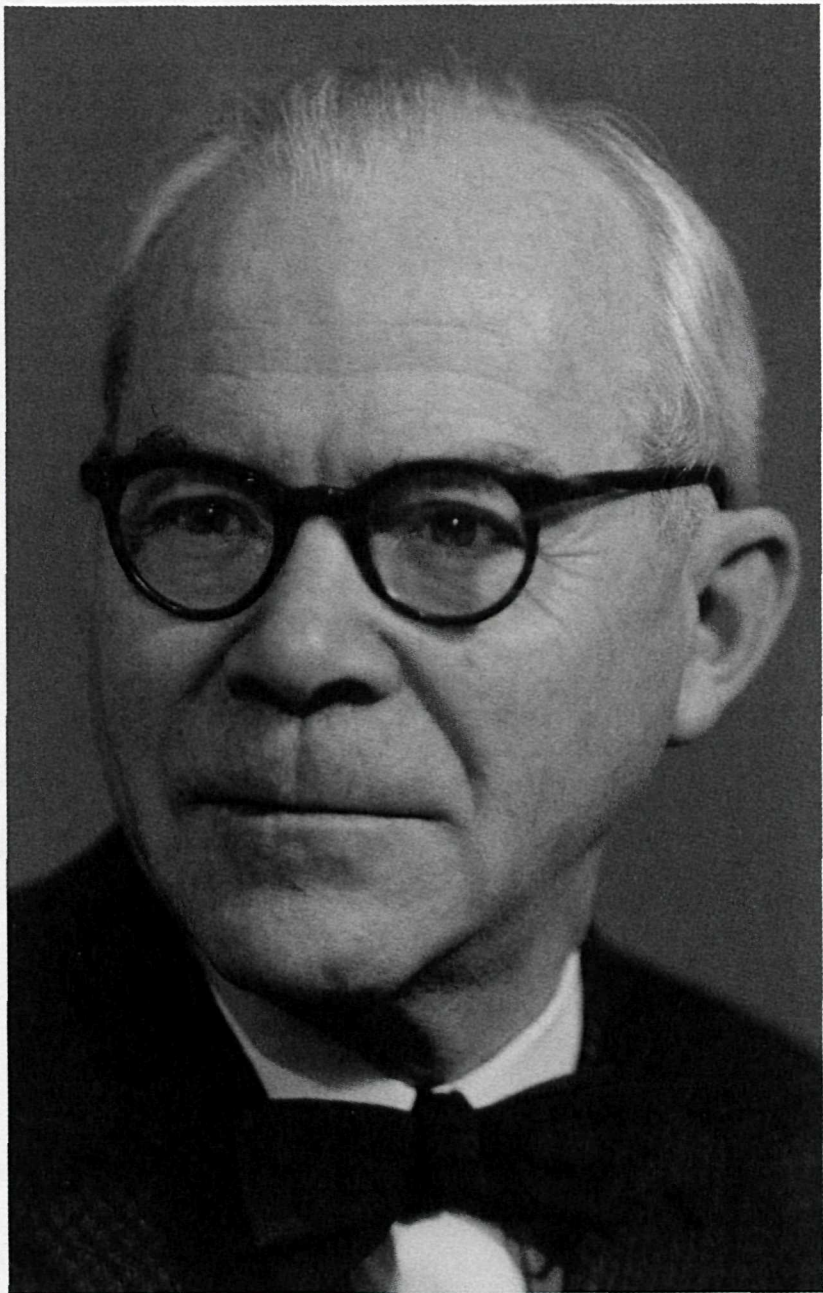
Jakob varð snemma þaukunnugur Árnasafni og handgenginn Jóni Helgasyni sem fékk hann fyrst til að gefa út verk Vísa-Gísla Magnússonar fyrir Hið íslenska fræðafélag í Höfn (1939), en síðan ritsmíðir Brynjólfs biskups Sveinssonar og Þorláks Skúlasonar (1943). Um samstarf þeirra Jóns farast Jakobi svo orð í minningargrein frá árinu 1991 um Jón:

Stundum hefur hvarflað að mér að Jón hafi snemma talið að helst yrði eitthvert gagn að latínukunnáttu minni við að fást við rit Arngríms lærða. Hann fór þó ekki geyst af stað, heldur otaði mér fyrst út í að spreyta mig á útgáfum á minni háttar latínutextum Íslendinga af næstu kynslóð á eftir Arngrími, þeirra Gísla Magnússonar og biskupanna beggja, Brynjólfs og Þorláks, en ritgerðir þeirra síðarnefndu voru fyrsta latínuritið sem kom út í Bibliotheca Arnamagnæana. Allir þessir menn voru í tengslum við Ole Worm, og því taldi Jón eðlilegt að næsta skrefið skyldi vera að gefa út bréfaskipti hans við Íslendinga. (BA 39, Opuscula 9:7)

En á árinu 1943 gaf Jakob ekki aðeins út þessi latnesku verk, hann sá einnig um útgáfu á tveimur bindum af Jarðabók Árna og Páls og skrifaði inngang að ljósprenti af Skarðsbók Jónsbókar, en um þann formála hefur Jón Helgason þau orð að þar sé dregið fram margt um bókina sem „áður var um hana dul-ið“. (Frón 1943:189) Og ári síðar en þessi verk komu út birtist Veraldar saga í vísindalegri útgáfu 1944 (STUAGNL 61).

Það fer ekki framhjá neinum manni sem gluggar í þessar fyrstu bækur sem Jakob Benediktsson sá um, að þar fer maður sem kann vel til verka, útgefandi sem hefur þann metnað að gera öllum sviðum textafræðinnar jafn hátt undir höfði. Í inngangi Veraldar sögu gerir hann ljóslega grein fyrir varðveislu hennar, lýsir handritum, skýrir skyldleika þeirra, greinir frá sérkennum í stafsetningu og málari á hefðbundinn hátt og rekur innlendar sem erlendar heimildir höfundarins sem og hugsanlegar fyrirmyndir. Loks gerir hann því skóna hvenær verkið hafi verið samið og skipar því niður meðal evrópskra bókmennta. Með öðrum orðum sagt, inngangur Veraldar sögu er alveg í anda klassískrar fílólogíu. Með þessu verki sýndi Jakob það sem hann taldi síðar vera hlutverk textafræðingsins:

... að reyna að sjá hlutina í víðara samhengi, reyna að skilja samspil marga ólíkra atriða ... að vinna bug á of mikilli sérgreiningu, leita sameiginlegra viðhorfa, víðara samhengis. Fílólogían í gömlum skilningi var einmitt þess háttar fræði, og hún getur verið það enn á vissan hátt. Menn verða að gera sér grein fyrir því að allir þættir hennar stefna að sama marki: að skilja texta til fulls, að átta sig á þeim boðskap sem þeir flytja okkur frá liðnum öldum og þeirri fræðslu sem þeir geta veitt okkur bæði um þann tíma sem þeir urðu til á og um þann þátt sem þeir áttu í menningarsögunni frá upphafi og fram á þennan dag. (Lærdómslistir 1987:261)

Ég hygg að ég mæri Jakob ekki um of þó að ég fullyrði að einmitt þessu hlutverki hafi hann verið trúr alla ævi.

Þau verk sem Jakob hafði sent frá sér á rúmlega 15 árum eða allt frá því að hann lauk námi til þess að hann fluttist heim til Íslands eru meira en meðalævistarf fræðimanns, en stærsta verk hans er þó tvímælalaust útgáfa hans á verkum Arngríms lærða. Á árunum 1950 til 1952 birtust í ritsafninu Bibliotheca Arnamagnæana 3 bindi með verkum Arngríms lærða. Hér er bæði um að ræða endurprentanir og nýjar útgáfur verka hans eftir handritum. Í endurprentunum leiðréttir Jakob augljósar prentvillur og hefur hann þá stundum haft við hönd leiðrétt eintök úr eigu Arngríms sjálfs. Fimm árum síðar kom svo fjórða bindið um verk Arngríms. Það skiptist tvo hluta og er fyrri hluti þess doktorsritgerð Jakobs sem hefur að geyma rækilega ævisögu Arngríms og greiningu á verkum hans, stöðu hans í íslenskri menningarsögu, notkun á handritum og þeim sögum sem Arngrímur þekkti en hafa síðan glatast. Síðari hlutinn eru athugasemdir og kynning á verkum Arngríms. Um Arngrím hafði að vísu tölvvert verið fjallað í íslenskri söguritun en aldrei hafði svo rækileg umfjöllun birst, þar sem lögð var áhersla á að Arngrímur hefði opnað dyr fyrir erlendum fræðimönnum, gert þeim ljóst hve mikils virði íslenskar fornþókmenntir voru fyrir norræna menningarsögu. Síðast en ekki síst gerir Jakob rækilega grein fyrir þeim heimildum sem Arngrímur notaði í verk sín og rekur af nákvæmni þau handrit sem Arngrímur hafði stuðst við. Hann hafði m.a. undir höndum Flateyjarbók, Vatnshyrnu og auk þess Wormsbók af Snorra Eddu; Jakob leiddi einnig rök að því að Arngrímur hafði notað handrit af sögum sem nú eru glataðar, má þar nefna t.d. Magnús sögu lagabætis, en hana kann hann að hafa þekkt úr handritinu AM 325 X 4to sem nú er aðeins til í brotum en hlýtur að hafa verið fyllra á dögum Arngríms.

Rannsókn Jakobs ber með sér að hann hefur gert sér far um að bera verk Arngríms rækilega saman við íslenskar fornþókmenntir og lýsa um leið verklagi húmanista á 16. og 17. öld. Hann leiddi þar glögglega í ljós hve mikið af íslenskum fornþókmenntum var enn til á þessum tíma í handritum sem fræðimenn gátu þá hæglega nálgast. Jakob sýndi fram á að um þessar mundir voru uppi aðrir Íslendingar sem kunnu að notfæra sér íslenskar fornþókmenntir í heimildarskyni og nefndi þar til Odd Einarsson biskup og Sigurð Stefánsson skólameistara. Fyrir sögu íslenskra handrita er heimildakönnun Jakobs á verkum Arngríms ómetanleg; sakir hennar er því unnt að rekja feril allnokkurra handrita aftur á 16. öld.

Flestir þeir sem við útgáfu íslenskra fornrita fást þurfa fyrir eða síðar að snúa sér að uppskriftum handrita frá 17. öld, sem hér fór fram að mestu undir forsögn Þorláks Skúlasonar á Hólum og Brynjólfs Sveinssonar í Skálholti; uppskriftir manna eins og Björns á Skarðsá og Jóns Erlendssonar í Villinga-

holti voru e.k. útgáfustarfsemi eða framhaldsvarðveisla gamalla heimilda; lærdómsiðju þessa í Skálholti og á Hólum má með réttu telja forvera Árnastofnunar. Þeim Jóni Helgasyni og Jakobi Benediktssyni var því kappsmál að þessum mikilvæga þætti íslenskra fornmennta væri vel sinnt, en útgáfa Jakobs á verkum Arngríms hefur ugglaut orðið til þess að hann tók að kynna sér uppskriftir Björns á Skarðsá, því að árið eftir að Jakob ver doktorsritgerð sína kemur út vönduð útgáfa hans af Skarðsárþók Landnámu sem Björn á Skarðsá setti saman, að því er Jakob telur, í síðasta lagi haustið 1636, en Arngrímur lærði notaði Skarðsárþók þegar hann hreinritaði verk sitt *Specimen Islandiæ historicum* veturinn 1636–1637. Jakob heldur hér áfram því verki sem Jón Jóhannesson hafði lagt grundvöllinn að. Jón hafði sýnt fram á að Skarðsárþókartextinn hefði tvímælalaust textagildi, því að Björn hefði haft fyrir sér sömu skinnbækur og Jón Erlendsson, þ.e. forrit Sturlubókaruppskriftar hans og svo það af Hauksbók sem nú er glatað. Jón Jóhannesson hafði fært rök að því að hin svokallaða Þórðarþók, var samsteypa úr Skarðsárþók og Melabók. Jakobi fannst því höfuðnaðsyn að gefa út eins traustan texta Skarðsárþókar og völ væri á, svo að unnt væri að vinsa úr Þórðarþók texta Melabókar með samanburði við texta Skarðsárþókar. Ég leyfi mér að fullyrða að í útgáfu sinni á Skarðsárþók hafi Jakobi tekist að sýna mönnum fram á hvaða tókum fræðimenn þyrftu að taka á uppskriftum 17. aldar manna. Útgáfa Skarðsárþókar reyndist líka traustur grundvöllur fyrir þá útgáfu Landnámabókar og Íslendingabókar sem Jakob er kunnastur fyrir meðal almennra lesenda, en það er útgáfa Hins íslenzka fornritafélags á Landnámabók og Íslendingabók (1968).

Í inngangi þeirrar útgáfu reifar Jakob í stuttu máli og skýru flóknar kenningar allmargra annarra fræðimanna, dregur fram kosti þeirra og galla. Það vita allir sem fengist hafa við texta Ara fróða af Íslendingabók að þar eru fáir hlutir sem ekki hafa verið skrifuð ókjör um. Um flestar þessar greinar fjallar Jakob af sanngirni og vísar til þeirra þegar við á.

Jakob var umfram allt textafræðingur sem kostaði kapps um að reifa þær staðreyndir sem gátu orðið til skilnings á textanum, sett hann inn í rétt menningarsögulegt samhengi, en meðal þess sem hann lagði til textafræða má nefna nokkrar ritgerðir hans um orð- og málfræði og sérstaklega athuganir hans á stílfræði, einkum þá grein hennar sem átti rætur sínar að rekja til latínukunnáttu höfundanna. Ég á hér við rannsóknir hans á *cursus*, háttbundinni hrynjandi, nokkurs konar stökki eða hlaupi mislangra atkvæða í setningarlok. Sérstaklega er vert að geta þess að Jakob komst að því að allt annað hlutfall var á notkun *cursus* í hinum svokallaða Oddaverja þætti í Þorláks sögu en í öðrum hlutum Þorláks sögu, og taldi hann það benda til þess að þátturinn væri annarrar ættar en meginfrásögnin. Nýlega hafa verið bornar

brigður á niðurstöður Jakobs, en mér er til efs að þeir erlendu fræðimenn sem það hafa gert, hafi eins næmt eyra og Jakob hafði.

Jafnhliða útgáfustörfum ritstýrði Jakob tímaritum hér heima og erlendis og sat í ritstjórn norrænnar alfræði um miðaldir. Í Höfn var hann ritstjóri *Fróns* (1943–1945) og eftir að heim var komið tók hann við ritstjórn *Tímarits Máls og menningar* (1947–1975). Fyrir þessi rit samdi hann ótal pistla og naumast hefur nokkur íslenskur maður samið jafnmargar greinar fyrir *Kulturhistorisk leksikon*, en frá 1958 sá Jakob um að ritstýra íslensku efni í þetta ágæta alfræðirit. Ótaldar eru hér þýðingar hans á skáldsögum Halldórs Laxness á dönsku og leikritum þeim sem hann sneri fyrir Þjóðleikhúsið, en hann sat um árabíl í Þjóðleikhúsráði og Útvarpsráði. Í pistlum sem hann skrifaði fyrir uppsláttarrit birtist glöggt sá hæfileiki hans að tína til helstu atriði hvers máls svo að ekkert væri of eða van, staðreyndum haldið rétt til haga og gerðar vandaðar heimildaskrár. Fáa menn hef ég þekkt sem tóku jafn nærri sér ef prentvilla fannst í verki hans og Jakob var allt til þess að sjónin fór að daprast afburðarþórfarkalesari.

Jakob sinnti fræðistörfum af jafnmiklu kappi og fyrr eftir að hann lét af ritstjórn Orðabókar Háskólans. Hann ritstýrði þá handbókinni, *Hugtök og heiti í bókmenntafræði* og lagði þar drjúgan skerf til þeirra vísinda. Á þessum árum gekk hann einnig frá inngangi að ljósprenti á handritinu AM 595 a–b 4to sem hefur að geyma Rómverja sögu. Hann gerir þar grein fyrir því hvernig það handrit tengist þekktum skrifurum sem skrifað hafa m.a. hluta Stjórnarhandritanna, AM 227 fol og AM 229 I–III fol, en um Stjórn átti Jakob eftir að fjalla töluvert og birtist fyrsta grein hans um þau efni í *Griplu* 6 (1984). Jakob var fenginn til að skrifa inngang að ljósprenti á Stjórn, AM 227 fol, sem átti verða þriðja bindið í ritröð Árnastofnunar og Lögbergs, *Íslensk miðaldahandrit*. Því miður fórst sú útgáfa fyrir, en Jakob lauk við formálann. Þar rekur hann fyrri rannsóknir um sögu biblíuþýðinga, tekur að nokkru leyti undir skoðanir I. J. Kirbys og fleiri fræðimanna um tilurð safnritsins; Stjórn II sé elst og byggð á eldri þýðingu. Hann hyggur að Stjórn III og Konungs skugsgjá hafi verið því nær samtímaverk, en Stjórn I hafi verið sett saman á ríkisstjórnarárum Hákonar háleggs Magnússonar, þá hafi verið hafist handa um nýja þýðingu með stórauðnum skýringum, en því verki hafi aldrei verið lokið. Líklega hafi ritstjóri þess verks stuðst við þýðingu af sömu gerð og Stjórn III.

Fræðistörf Jakobs voru ekki einungis bundin við útgáfur eða greinasmíð sem hann virðist mestan part hafa unnið fyrir utan venjulegan vinnutíma. Hann ritstýrði Orðabók Háskólans um þriggja áratuga skeið, vann þar m.a. það þrekvirki að koma orðaforða og orðskýringum í orðabók Jóns Ólafssonar úr Grunnavík á seðla. Einmitt á Orðabókinni, sem var til húsa á 3. hæð aðal-

byggingar Háskólans og síðar á 4. hæð Árnagarðs kynntist sá sem þetta skrifar fyrst Jakobi. Þar sat hann ásamt félögum sínum, Ásgeiri Blöndal Magnússyni og Jóni Aðalsteini Jónssyni. Á þessum tíma í upphafi 7. áratugarins var stundum erfitt að ná fundi kennara og þá var oftast en ekki leitað til Jakobs eða Björns Sigfússonar; þeir vissu allt og voru alltaf reiðubúnir að hjálpa stúdentum. Jakob dró gjarnan fram miða úr gömlu borðalmanaki og skrifaði á hann þær bækur og ritgerðir sem manni bæri umfram allt að lesa; gerði hann þá ráð fyrir að stúdentinn væri jafnvel læs á frönsku, þýsku sem ítölsku. Um leið fuku stundum athugasemdir um vondar bækur og fræðimenn.

Á 7. og 8. áratug 20. aldar var í Háskóla Íslands enn lögð rækt við gömul sannindi sem fólust í því að þekkja til klassískra húmanískra fræða. Allir stúdentar sem ætluðu sér að ljúka prófi í íslenskum fræðum urðu að kunna eitt-hvað í latínu og svo fyrir lagt að þeir yrðu að vera læsir á miðaldalatínu. Þá námsgrein kenndi Jakob. Mér er minnstætt að aðferð hans við kennslu var öðruvísi hátt að en stúdentar voru vanir. Að vissu leyti fetaði hann í fótspor gömlu heyraranna á Hólum og í Skálholti, tók menn upp, lét lesa og leggja út. En honum sjálfum var svo mikil nautn að útskýra að hver lína varð honum skemmtun sem fólgin var í nákvæmri útleggingu textans ekki aðeins frá málfræðilegu sjónarmiði heldur var hún líka sett inn í sitt rétta menningarlega umhverfi. Stundum setti hann fyrir mann gátur og hló við ef menn réðu ekki rétt.

Jakob hafði yndi af sögum, einkum sögum af fræðimönnum fyrir tíða. Þar naut frásagnargáfa hans og glettni sín best. Þegar hann hafði kveikt í pípunni, ég tala ekki um, ef glas var haft við hönd, þá urðu áheyrendur allt í einu áskynja að þeir voru ekki staddir á Melunum heldur í Kólfi, klúbbsi nokkurra Íslendinga í Höfn, þar sem Sigfús Blöndal réð ríkjum eða voru komnir inn í Árnasafn í Fjólustræti þar sem þeir sátu við skriftir Jón Helgason og Finnur Jónsson og hinum síðarnefnda var penninn svo fastur í hendi að blekið frussaðist yfir þá sem næstir sátu.

Jakob og Grethe kona hans voru höfðingjar heim að sækja. Umvafinn vindlareyk og kræsingum var gesturinn fræddur á öllu milli himins og jarðar. Húmanistinn Jakob kunni á flestu skil; hann var vel að sér um flestar listir, einkum þó klassíska músík, lék sjálfur á hljóðfæri á yngri árum og fáa tónleika lét hann fram hjá sér fara. Annað áhugamál var íslensk og erlend pólitík og allt til hins síðasta fylgdist hann vel með. Ég man til þess að skömmu áður en hann þurfti að fara á sjúkrahús sat hann hálfblindur með risastórt stækkunargler fyrir framan stafla af danska blaðinu Information og las sér til um veraldarstjórnsmál.

Viðmót Jakobs gat í fyrstu virst svolítið hryssingslegt, en við nánari kynni kom í ljós að hann var hið mesta ljúfmenni og vildi hvers manns vanda leysa. Notaleg glettnin var alltaf skammt undan. Þegar við Örnólfur Thorsson höfð-

um sett saman ritaskrá hans á áttæðisafmælinu 1987, samtals 580 titla og hún var fullprentuð, leit hann yfir hana og sagði hlæjandi: „Strákar mínir, hér vantar eitt rit! En þið hafið aldrei upp á því! Það er kvæði sem ég orti á latínu og birtist í Danmörku.“ Við gengum á hann og báðum hann að segja okkur hvar það væri en hann hló enn meira — og eyddi talinu.

Í Fróni eru birtar fundargerðir frá samkomum íslenskra stúdenta á stríðs-árunum; þar segir m.a. svo um kvöldvöku sem haldin var 27. mars 1942 og Jakob stýrði:

«Um Hólastól». Lesið einkum úr Biskupa sögum, um Jón Arason úr frásögnum Magnúsar Björnssonar, Biskupaannálum Jóns Egilssonar, skýrslu Daða Guðmundssonar og Skarðsárannál ... (*Frón* 1943:242)

Þessi stutta fundargerð lætur ekki mikið yfir sér, en hún er gott dæmi um hvernig Jakob var símiðlandi fróðleik. Einmitt á slíkum fundum, kvöldvökum og rannsóknaræfingum, minnst nemendur og samstarfsmenn hans fyrir kátínuna, snerpuna í orðaskiptum og umfram allt drengilega umræðu, þar sem málið var varið eða sótt með góðum rökum.

RITASKRÁ JAKOBS BENEDIKTSSONAR*

VIÐAUKAR OG LEIÐRÉTTINGAR

- 1934 Inter pocula. *Studentergaardens Visebog*. (2. udg.) København, 70–71. [Endurprentað: *Nýr Hafnarpóstur* 15. árg. 2.tbl. (mars) 1999. Kaupmannahöfn, 10.]
- 1943 [Útg. ásamt Jóni Helgasyni] *Íslenzkir söngvar*. (Félag íslenskra stúdenta í Kaupmannahöfn). Kaupmannahöfn. iv+96 bls.
- 1969 Landnámabók. Some remarks on its value as a historical source. *Saga-Book* XVII, 275–292.
- 1970/1971 *Íslenzk orðabókastörf*. Erindi dr. Jakobs Benediktssonar á fundi Stúdenta akademíu 6. desember 1969. (Rit Stúdentaakademíu II). Reykjavík. 32 bls.
- 1974 Sprogbrugen i islandsk radio og Tv. *Språk i Norden 1974* (Skrifter utg. av Svenska språknämnden 59), 73.

* Ritaskrá Jakobs Benediktssonar fram til 1987 var sett saman af Sverri Tómassyni og Örnólfi Thorssyni og birt í *Lærðómslistum*, greinasafni Jakobs. Hér eru tíndar til örfáar greinar og pistlar sem ritstjórum sást yfir og að auki rit Jakobs frá 1987. Ekki er getið endurprentana, tölur innan [] vísa til ritaskrár *Lærðómslista*.

- 1977 Aktuelle problemer i islandsk sprogrøgt. *Språk i Norden 1977*. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden 62), 33–42.
- 1987 *Lærdómslistir*. Afmælisrit 20. júlí 1987. (Úrval ritg. eftir J.B.). Ritst. Halldór Guðmundsson, Sverrir Tómasson, Örnólfur Thorsson. Reykjavík. 306 bls.
- 1989 Et overset håndskrift af Stjórn III. *Festskrift til Finn Hødnebo 29. desember 1989*. Red. Björn Eithun, Eyvind Fjeld Halvorsen, Magnus Rindal, Erik Simensen. Oslo 1989, 38–45.
- 1990 Hugleiðing um textafræði og miðaldarannsóknir. *Skáldskaparmál* 1, 9–16.
- 1991 Jón Helgason som redaktør af Bibliotheca Arnarnæana. *BA XXXIX* (Opuscula IX), 7–8.
[Útg. og þýð.] Peder Hansen Resen. Íslandslýsing. *Safn Sögufélags. Þýdd rit síðari alda um Ísland og Íslendinga* 3. Reykjavík. 325 bls.
- 1992 To stiltræk i Rómverja saga. Eyvindarbók. *Festskrift til Eyvind Fjeld Halvorsen*. Red. Finn Hødnebo, Jon Gunnar Jørgensen, Else Mundal, Magnus Rindal, Vésteinn Ólason. Oslo 1992, 133–137.
- 1993 Um Formála íslenskra sagnaritara. (Andmælaræða við doktorsvörn Sverris Tómassonar). *Gripla* 8, 156–169.
Að smíða styr. *OrðAFordi heyrjaður Guðrúnu Kvaran* 21. júlí 1993. Reykjavík 1994, 63–64.
- 1994 Fáein orð um Stjórn II. *Sagnabing helgað Jónasi Kristjánssyni sjötugum 10. apríl 1994*. Ritstj. Gísli Sigurðsson, Guðrún Kvaran, Sigurgeir Steingrímsson. Reykjavík 1994, 449–454.
Glíman við orðabók Jóns Ólafssonar. *Hræringur úr ritum Grunnavíkur-Jóns*. Erindi flutt á málþingi um Jón Ólafsson úr Grunnavík laugardaginn 16. apríl 1994. Reykjavík 1994, 19–22.
- 1995 Jón Þórðarsson's poetic glossaries. *A history of Nordic Neo-Latin literature*. Ritstj. Minna Skafté Jensen. Odense, 294–301. [Endurskoðuð gerð af „Ljóðaglósur séra Jóns Þórðarsonar“, [549] *Afmælikveðja til Halldórs Halldórssonar* 13. júlí 1981. Reykjavík, 124–133.]
- 1996 Rítaðar heimildir um landnámið. *Um landnám á Íslandi*. Vísindafélag Íslendinga. Ráðstefnurit V. Ritstj. Guðrún Ása Grímsdóttir. Reykjavík, 19–24.
- 1999 [Útg. ásamt Gunnlaugi Ingólfssyni] *Lexicon Islandicum*. Orðabók Guðmundar Andréssonar. (Orðfræðirit fyrir alda IV.) Ný útgáfa. Reykjavík. 297 bls.